

פתרון בחינת הבגרות באזרחות 1 יח"ל
(שאלונים: 141, 034103)
מוגש על-ידי: נעמי בלנק ושמואל הירש
מורים לאזרחות ברשת בתי הספר של "יואל גבע"

פרק ראשון

(על הנבחנים לענות על שאלה אחת מתוך שאלות 1-2)

תשובה לשאלה מספר 1

זיהוי: הזכות לכבוד.

הסבר הזכות: יש להבחין בין כבוד האדם שהוא עקרון בסיסי בו תלויות כל שאר הזכויות לבין הזכות לכבוד הקשורה לתחושתו הסובייקטיבית של האדם ולדימויו העצמי. תחושה זו משתנה מאדם לאדם וקשה לאמוד אותה. זכותו של אדם לכבוד, שלא להיות נתון להשפלה ולפגיעה בכבודו, כוללת את זכותו לפרטיות, את הזכות לשמירה על צנעת הפרט ואת הזכות לשם טוב.

נימוק: אחת מתושבות השכונה טענה, כי ההסדר שהנהיגה חברת האוטובוסים פוגעת בכבודן של נשים, משום היותן נשים, בכך שהן נדרשות לעלות מהדלת האחורית של האוטובוס ולשבת בחלק האחורי שלו. ההתייחסות לנשים היא התייחסות פוגענית בשל היותן נשים ולכן הן חשות נפגעות ונחותות מהגברים. ניתן להתייחס גם לערך השוויון - אפליה פסולה על בסיס מין.

זיהוי: עקרון הסובלנות.

הסבר העיקרון: עקרון הפלורליזם יוכל להתקיים רק אם יאומץ בצמוד אליו ערך הסובלנות (מהמילה: 'סבלי-לסבול).

סובלנות משמעותה אימוץ צורת התנהגות המכבדת כל אדם באשר הוא אדם, סובלת את השקפת עולמו גם כאשר היא מעוררת מחלוקת, כעס ואי נוחות. סובלנות נובעת מההכרה בכבודו של אדם ובחירותו להיות שונה מאחרים במראהו, מינו, דתו ואמונתו. חובה לכבד כל אדם באשר הוא אדם גם אם הוא חריג בדעותיו.

חובה על השלטון לאפשר לכל קבוצה ולכל פרט להביע את דעותיהם, לנסות ולהשפיע כדי לקבל עמדה בחברה.

הסובלנות גורמת לעיתים רבות לאי נוחות בין קבוצות ופרטים, בין דתיים לחילוניים, בין בני לאומים שונים החיים באותה מדינה ובין השקפות כלכליות וחברתיות מנוגדות (קפיטליסטים וסוציאליסטים). לכולם יש זכות קיום בחברה דמוקרטית. לכולם יש זכות להביע את דעותיהם ולהאבק עליהן בדרך דמוקרטית.

נימוק: הסובלנות באה לידי ביטוי בהסדר שהנהיגה חברה האוטובוסים. חברה האוטובוסים פעלה בהתאם להשקפת עולמם הייחודית של תושבי השכונה החרדית, למרות שהשקפת עולמם זו שונה מהרגלים הנהוגים במקומות אחרים מחוץ לשכונה החרדית. חברה האוטובוסים הכירה בייחודם ובהשקפת עולמם של בני השכונה הדתית ואפשרה להם להמשיך לקיים את מנהגייהם על פי דרך חייהם הייחודית כמקובל עליהם.

תשובה לשאלה מספר 2

הגישה הכלכלית חברתית: הגישה הסוציאל-דמוקרטית.

הסבר: הגישה הסוציאל דמוקרטית מדגישה את החברה-הקהילה ואת השוויון בין הפרטים בתוכה במישור הכלכלי-חברתי. השלטון נועד להבטיח את השוויון בין הפרטים תוך התערבות בנעשה בחברה ובכלכלה.

לשלטון יש אחריות ומחויבות כלפי הפרט ולכן, השלטון מתערב באופן ממשי בכלכלה ובחברה כדי לצמצם פערים חברתיים בין הפרטים ולאפשר שוויון בהזדמנויות. התערבות השלטון גורמת לעיתים לפגיעה בזכויות הפרט – בחרותו. השוויון החברתי והכלכלי הוא תנאי הכרחי לשוויון פוליטי. השוויון אינו פורמלי בלבד, אלא מהותי: הממשלה אינה רק מחוקקת חוקים שוויוניים לכל כמו חינוך חינוך, אלא מוכנה להשקיע מכספי המדינה בפיתוח אוכלוסיות נחשלות. כמו כן, המדינה גובה כספים משכבות אמידות כדי לסייע לשכבות חלשות, כך מתקיימת פגיעה מסוימת בעקרון החרות למען הבטחת מימושו של עקרון השוויון.

נימוק: המדינה מימנה את כל הוצאות מערכת החינוך ובכך הכירה בזכותם החברתית של האזרחים לחינוך מגן הילדים ועד סיום הלימודים באוניברסיטה. הזכות לחינוך היא חלק מהזכויות החברתיות שמדינה סוציאל דמוקרטית מעניקה לאזרחיה. מימון מערכת החינוך לא נעשה מכספם של האזרחים אלא במימונה של המדינה. המדינה התערבה בתחומי הכלכלה והחברה כדי לאפשר חינוך חינוך לאזרחיה.

זיהוי: מנגנון פיקוח בלתי פורמלי – דעת קהל.

הסבר: מנגנוני בקורת בלתי פורמליים, שאינם קבועים בחוק, הפועלים מכוח יוזמה של אזרחים וקבוצות:

אמצעי התקשורת מקיימים ביקורת על השלטון ומספקים לציבור מידע על הנעשה בזרועות הממשל השונות, חושפים שחיתויות ואי יעילות.

מחשיפה זו ניזונים גם אנשי ציבור: חברי כנסת ושרים הנחשפים למידע על המתרחש במדינה. אמצעי הביקורת הבלתי פורמליים גורמים לפעילותם של אמצעי בקורת פורמליים.

המידע חיוני לציבור כדי שיוכל לגבש עמדה ביחס למדיניות הממשל. כך, תורמת התקשורת לעיצוב דעת קהל. הממשל זקוק לתמיכת האזרחים ומול חשיפה תקשורתית נאלץ לרסן את פעולותיו.

דעת הקהל הניזונה בעיקר מהתקשורת מובעת באמצעות הפגנות, שביתות, עצרות במטרה להפעיל לחץ על השלטון לשנות את מדיניותו. הממשלה מייחסת חשיבות לדעת הקהל ונוטה לעיתים להיכנע ללחציו. האזרח, אם כן, הוא בעל יכולת לבקר ולהשפיע על השלטון.

האומנות משמשת דרך להבעת ביקורת פוליטית וחברתית על השלטון.

(הערה: הנבחנים נדרשו להתייחס לדעת קהל בלבד).

נימוק: ארגוני הסטודנטים השתמשו בזכותם למחאה, הפגנה נגד מדיניות הממשלה. מנגנון זה הוא חלק מזכותו של האזרח להביע את דעתו ולבקר את השלטון באמצעים בלתי פורמליים שונים. במקרה שלפנינו ניסו הסטודנטים להשפיע על מדיניות הממשלה דרך הבעת דעתם בהפגנות.

פרק שני

(על הנבחנים לענות על שלוש מהשאלות 3-7)

תשובה לשאלה מספר 3

ביטויים לתלותה של הרשות המבצעת ברשות המחוקקת :

א. מתוך הפרלמנט נבחרת הממשלה. חלק מחברי הממשלה הם גם חברי הפרלמנט.

ב. הפרלמנט יכול להפיל את הממשלה בהצבעת אי-אמון ולהביא לבחירות חדשות. לכן יש תלות בין שתי הרשויות, הממשלה זקוקה לאמון הפרלמנט, אחראית בפניו וחייבת לו דווח שוטף על פעולותיה.

תשובה לשאלה מספר 4

החסרונות של משאל עם (על הנבחנים לציין שניים) :

א. דרך הפשרה הפוליטית לא תהווה אמצעי ליישוב סכסוכים ומחלוקות. במקום דרך הפשרה מתקבלות החלטות חד משמעיות לכאן או לכאן, "צודק" "לא צודק", כפתרון מהיר וחלק, כדרך ליישוב סכסוכים. משאל עם עלול ליצור דה-לגיטימציה לרעיון הפשרה.

ב. משאל עם הוא מעין התחמקות של המערכת השלטונית מהתמודדות עם בעיות סבוכות.

ג. אפשר לראות במשאל עם הבעת אי-אמון במוסדות הנבחרים הדמוקרטיים (פרלמנט וממשלה).

תשובה לשאלה מספר 5

במשטר דמוקרטי מקיים השלטון את זכויות האדם והאזרח ומבטיח את חירויותיו של הפרט. העיקרון הפלורליסטי מקנה לכל קבוצה זכות להתארגן, להתאגד, להפגין, להתבטא כדי להקדם את מטרותיה. כך, יכול להיווצר מצב לפיו תתארגן קבוצה שאינה מקבלת את הדמוקרטיה וערכיה, ומשתמשת באמצעים דמוקרטיים כדי להחליף את השלטון הדמוקרטי. יש מדינות הנוקטות במדיניות של דמוקרטיה מתגוננת ומוציאות מחוץ לחוק קבוצות קיצוניות המאיימות על העקרונות והערכים הדמוקרטיים או מסכנות את קיומה של המדינה.

מדינת ישראל קבעה בשנת 1985 בתיקון לחוק יסוד הכנסת, סעיף 7א' כי: "רשימת מועמדים לא תשתתף בבחירות לכנסת ולא יהיה אדם מועמד לבחירות לכנסת, אם יש במטרותיה או במעשיה של הרשימה או במעשיו של אדם, במפורש או במשתמע אחד מאלה:

- א. שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.
- ב. הסתה לגזענות.
- ג. תמיכה במאבק מזוין של מדינות אויב או של ארגון טרור נגד מדינת ישראל.

(הנבחנים נדרשו לציין תנאי אחד).

תשובה לשאלה מספר 6

הבדלים:

- א. המשפט הפלילי הוא מערכת של חוקים הקובעים עבירות המסכנות את השלום והביטחון של המדינה ושל החברה וכן את העונשים הצפויים על עבירות אלה. עבירה פלילית אם כן, היא עבירה על החוק וצפוי עליה עונש עפ"י החוק.
- משפט אזרחי עוסק ביחסים בין אדם לחברו, יחסים שעוגנו או נכללו במסגרת הסכם או חוזה בין בני אדם במשפט אזרחי התובע והנתבע הם אזרחים או חברות פרטיות במוסדות שאינם ממשלתיים.
- ב. בכל משפט פלילי, המדינה תובעת לדין אדם או מוסד שעבר על החוק. התביעה נעשית באמצעות היועץ המשפטי לממשלה, פרקליטות המדינה והמשטרה.
- במשפט אזרחי אין עונש של מאסר, המפסיד במשפט חייב לשלם פיצויים או להחזיר חוב לתובע. היועץ המשפטי לממשלה, פרקליטות המדינה והמשטרה אינן מעורבות בהליך המשפטי.

תשובה לשאלה מספר 7

חובות האדם כאזרח:

חובות האדם כאזרח הן למדינתו:

- א. תשלום מיסים על פי החוקים הבאים: חוק בריאות ממלכת, חוק הביטוח הלאומי, חוק מס הכנסה.
- ב. חובה לקיים את חוקי המדינה.

(על הנבחנים לענות על אחת מהשאלות 8-9)

תשובה לשאלה מספר 8:

ההבדל בין זכויות אדם לבין זכויות מיעוטים:

זכויות האדם הן **זכויות טבעיות** אוניברסליות-**זכויות יסוד השייכות לאדם באשר הוא אדם**, הן אינן מוענקות לאדם ע"י השלטון ואינן ניתנות לביטול ע"י השלטון. הזכויות הטבעיות הן זכויות שעליהן אנו רוצים להגן: הזכות לחיים, לחרות, לשוויון, לכבוד, לקניין ולהליך הוגן. בבסיס זכויות אלה נמצא **כבוד האדם**- הרצון להבטיח קיום אנושי בכבוד לכל אדם ואדם ולמנוע פגיעה בזכויותיו הטבעיות הן מצד השלטון והן מצד פרטים אחרים בחברה. כדי למנוע פגיעה יש להגביל את כוחו של השלטון ולהגביל את זכותם של הפרטים במדינה לפגוע זה בזה.

המיעוט, **קבוצת מיעוט**, שואף לשמור על זהותו הייחודית השונה מזהותה של קבוצת הרוב במדינה. לדוגמה: קבוצת מיעוט לאומית, קבוצת מיעוט תרבותית, קבוצת מיעוט דתית וקבוצת מיעוט אתנית. לכל קבוצת מיעוט מאפיינים ייחודיים: שפה, תרבות, דת, מוצא אתני או מורשת היסטורית. כל מיעוט בין אם הוא דתי, לאומי או אחר מעוניין לשמור על זהותו הייחודית. כדי לשמור על זהותו הייחודית דורש המיעוט מהמדינה שתכיר בו כקבוצה בעלת זהות ייחודית, תספק לו את האמצעים הדרושים למימוש זכויותיו הייחודיות ותגן על זכויותיו בחקיקה ואף תאפשר לו ייצוג בפרלמנט וברשויות השלטון.

גישה ליברלית קיצונית - שוללת את זכויותיה הייחודיות של הקבוצה כקבוצה. למיעוטים במדינה מתייחסת כפרטים ומחויבת להגן על זכויות האדם והאזרח של כל פרט ופרט. המדינה אינה מכירה בזכות ובזכויות ייחודיות משותפות לבני הקבוצה. כך, **המדינה אינה מאפשרת לבני הקבוצה לשמור על זהותם**.

גישה ליברלית מתונה - גישה המכירה בזכויות האדם והאזרח של כל פרט ופרט ולא מכירה בזכויות הקבוצה ובייחודה. גישה זו אינה כופה על בני הקבוצה היטמעות בסביבתם. **קבוצות מיעוט הרוצות לשמור על ייחודן יכולות לעשות זאת** ביזמתן ומתקציבן ללא התערבות ותמיכה מצד המדינה, למשל: הקמת מוסדות חינוך פרטיים במקביל למערכת החינוך הממלכתית-כללית.

תשובה לשאלה מספר 9:

שניים מהמאפיינים של הליך בחירות בחברה דמוקרטית :

1. חשאיות – כל בוחר מצביע באופן חשאי כדי למנוע הפעלת לחץ פוליטי או אחר על הבוחרים.

2. התמודדות חופשית – קיימת תחרות הוגנת בין לפחות שני מתמודדים או לפחות שתי מפלגות. בתחרות זו באים לידי ביטוי חופש הביטוי, חופש ההתארגנות ועוד.

יתרון אחד של שיטת הבחירות הרשימתיות יחסית:

השיטה היחסית מאפשרת **ייצוג פלורליסטי** לרוב העם, מיעוטים מיוצגים ע"י מפלגות שונות, ובכנסת יושבות למעשה מפלגות המייצגות את רובו הגדול של העם. המפלגות השונות יכולות לייצג את האינטרסים והרעיונות של ציבור הבוחרים שבחר בהן.

עפ"י השיטה האישית – רובית **אין ייצוג לקבוצות קטנות**, למיעוטים. מספר גדול של קולות בוחרים הולך לאיבוד ואין להם כל השפעה על המערכת הפוליטית. מגוון הדעות והאינטרסים של מרכיבים משמעותיים בציבור לא בא לידי ביטוי ולא מיוצג בפרלמנט.

פרק שלישי

(בפרק זה היה על הנבחנים לבחור באחד מהקטעים ולענות על שתיים מהשאלות הקשורות לקטע שנבחר)

קטע ראשון

תשובה לשאלה מספר 10:

זיהוי: המובן של הדמוקרטיה הוא המובן המהותי.

הסבר: המובן המהותי מתאר את הדמוקרטיה כהשקפת עולם, כדרך חיים, החודרת לתחומים נוספים שהם מעבר לפוליטיקה: לחיי הפרט, לכלכלה, חינוך ותרבות. במרכז עומד ערך האדם. כל בני האדם נולדו שווים ולכולם "זכויות טבעיות" בסיסיות לחיים, חירות, שוויון ורכוש. זכויות אלה ניתנות לכל אדם באשר הוא אדם. מטרת המדינה היא להגן על זכויותיהם הטבעיות של בני האדם. לכך, יש להוסיף את החשיבות בשמירה על זכויות המיעוט שהם חלק מהותי מקיומה של מדינה דמוקרטית.

נימוק: כותב המאמר מתייחס לכוחו של הרוב ולסכנה הקיימת כי הרוב יפגע בזכויות המיעוט ובזכויות היחיד: "בכוחו של הרוב לסכן את זכויות המיעוט ואת זכויות היחיד ולכן דרוש מנגנון לבלמתו". לכן, יש לחוקק חוקה שתגן על משמעות הדמוקרטיה במובנה המהותי: על ערך האדם וזכויותיו וכן על זכויות המיעוט. חוקה מסדירה באופן פורמלי את יחסי הרשויות בינן לבין עצמן, ומהווה מכשיר להגנה על זכויות האדם. קיומה של החוקה יאפשר לבית המשפט לפרש את החוקה ובכך להגן על זכויות האדם. כך תיבלם האפשרות לפגוע בזכויות אלה שהן חלק מהותי מכל קיום דמוקרטי.

תשובה לשאלה מספר 11:

הסכנה הנשקפת היא: שימוש לרעה בכוחו של הרוב ופגיעה בזכויות האדם ובזכויות המיעוט. הרוב יכול לקבל החלטות באופן פורמלי תקין – בהצבעה, בהכרעת רוב הפוגעות בזכויות האדם והאזרח ובזכויות המיעוט.

נימוק: "אני חושש שאם לא יוגבל כוחו של הרוב במדינת ישראל, אנו עלולים להגיע למצבים שבהם לדוגמה יפגע הרוב בחופש התנועה ובזכות ההצבעה של המיעוט. כלומר, יש בכוחו לסכן את זכויות המיעוט ואת זכויות היחיד..."

תשובה לשאלה מספר 12:

החוקה יעילה יותר מחוק רגיל מאחר והיא "לא רק מערכת המסדירה את יחסי הרשויות בינן לבין עצמן, אלא גם מכשיר להגנה על זכויות האדם" – החוקה מגדירה את סמכויותיהן ומגבלותיהן של רשויות השלטון ובנוסף מגדירה את זכויות האדם והאזרח, כזכויות בעלות תוקף משפטי עליון.

לחוקה יש מעמד על, מעמד עליון ולכן קשה לשנותה. הקושי לשנותה מבטיח יציבות ומאפשר הגנה על הערכים הדמוקרטיים מפני שינוי חפוז העלול להתבצע על ידי הרוב בפרלמנט.

בית המשפט יעיל יותר מבית המחוקקים להגנה על ערכי הדמוקרטיה מאחר שאינו נבחר על ידי הציבור ואינו צריך לפעול על פי דעת הקהל. בית המשפט יפעל על פי סעיפי החוקה, על פי עקרון שלטון החוק במובן המהותי ולא יהיה נתון ללחצים מצד הציבור ולדעת קהל משתנה. בית המחוקקים נבחר על ידי הציבור ולכן מושפע מדיעותיו.

קטע שני

תשובה לשאלה מספר 13 :

הגישות הנזכרות בקטע :

זיהוי : מדינת העם היהודי.

הסבר : מדינה שהיא מדינתם של כל בני העם היהודי בארץ ובתפוצות.

א"י משמשת מרכז הזדהות ומרכז רוחני לכל היהודים בעולם. קיימת מחויבות הדדית בין ישראל לבין התפוצות. על כן, מתקיימים מוסדות (הסוכנות היהודית, ההסתדרות הציונית) המשותפים ליהודים בא"י וליהודי התפוצות וחקיקה המתייחסת גם ליהדות התפוצות.

נימוק : "העלייה של יהודים לארץ היא אחת הדרכים העיקריות לביטוי הקשר שבין העם היהודי למדינת ישראל. מדינת ישראל זקוקה לעולים רבים ככל האפשר ורוב יהודי בישראל הוא חיוני לקיום מדינה יהודית ריבונית ולעיצוב תרבותה על ידי רוב יהודי...מוטלת עלינו החובה לשמור על הזיקה שבין מדינת ישראל לעם היהודי בתפוצות...".

כותב המאמר מדגיש את החשיבות בעלייה יהודית לארץ ישראל, בשמירה על רוב יהודי כתנאי לשמירה על אופייה היהודי של המדינה. מדינת ישראל מתייחסת לעלייה בסדר עדיפות עליון ולכן מהדקת את הקשר בינה לבין יהודי התפוצות. אם יאבד הרוב היהודי תאבד זהותה היהודית של המדינה.

כותב המאמר תומך בגישה זו, גישת "מדינת העם היהודי".

זיהוי : מדינת כלל אזרחיה.

הסבר : מדינה דמוקרטית בעלת זהות לאומית פוליטית ולא אתנית, המבוססת על ערכים דמוקרטיים המשותפים לכלל אזרחי המדינה (דוגמת ארה"ב).

על פי גישה זו המדינה לא תהיה מדינת לאום יהודית-המזוהה עם הלאום היהודי בלבד. כל קבוצה במדינה תזכה לאוטונומיה. כל הקבוצות תהיינה כפופות לחוק ומשפט על בסיס שוויוני.

נימוק: יש בישראל קבוצות " הטוענות כי הקשר שבין המדינה לעם היהודי בכלל וחוק השבות בפרט פוגעים בזכויותיהם של האזרחים הלא יהודים החיים במדינה ולכן, יש לבטל לחלוטין כל קשר בין המדינה לעם היהודי".
על פי גישה זו תהפוך המדינה למדינת כלל אזרחיה, שבסיסה לאומיות פוליטית. השוויון בין האזרחים יהווה חלק מהשקפת עולם משותפת. כל אדם יוכל לבוא למדינה זו ולקבל בה אזרחות. כך לא תיפגענה זכויותיהם של הלא יהודים החיים במדינה. המשותף יהיה אם כן, פוליטי ולא אתני.

תשובה לשאלה מספר 14 :

סוג הזהות הלאומית של מדינת ישראל שכותב המאמר מתנגד לו הוא : לאומיות פוליטית.

הסבר : יש לאומים המבוססים על יסודות פוליטיים-אידיאולוגיים שהם פרי בחירה כמו : ערכים ואידיאולוגיה. במקרה זה הזהות הלאומית היא זהות לאומית פוליטית – "לאומיות פוליטית".

נימוק : מחבר המאמר טוען כי אם ישונה חוק השבות יגיעו לארץ לא יהודים וכך בהדרגה תיגבר הדרישה לותר על מאפייניה היהודיים של המדינה. ישראל תהפוך ממדינתו של העם היהודי למדינת כלל אזרחיה ללא כל זהות אתנית. לכן, יש לדעתו להמשיך ולקיים את חוק השבות. אלה שאינם יהודים יוכלו לקבל אזרחות על פי חוק האזרחות.

תשובה לשאלה מספר 15 :

שתי העמדות המוצגות בקטע הן :

א. גישה המתנגדת לחוק השבות וטוענת כי אינו שיויוני ביחס לאזרחיה הלא יהודים של המדינה ולכן יש לבטלו. השוויון נתפס כערך מרכזי . **"חוק**

השבות פוגע בזכויותיהם של האזרחים הלא יהודים החיים במדינה...."

ב. גישה התומכת בחוק השבות כדי לשמור על אופייה היהודי של המדינה.

הרוב הוא זה שיקבע את ציביונה ולכן חשוב לשמור על רוב יהודי. **"העלאתם**

של לא יהודים נוספים תביא להתגברות הדרישה לויתור על המאפיינים

היהודיים של המדינה...."

פרק רביעי

(על הנבחנים לענות על שתיים מהשאלות 16-19)

תשובה לשאלה מספר 16:

העיקרון הדמוקרטי: פלורליזם.

הסבר: בכל חברה דמוקרטית האוכלוסייה מתחלקת למספר זרמים, קבוצות, דעות ואינטרסים השונים זה מזה מבחינה כלכלית, חברתית, פוליטית ותרבותית. החברה, אם כן, מכירה בזכותם של כל אלה להתקיים, בשונותם האחד מן השני ובזכותם לפעול ולהתארגן למען מימוש וקידום רצונותיהם, דעותיהם ו/או האינטרסים שלהם. הפלורליזם בא לידי ביטוי בתחום הכלכלי, חברתי, מוסדי – חוקתי והתרבותי – חינוכי.

נימוק: בית הספר הדגיש חינוך חברתי ובכך היה שונה מבתי ספר אחרים שפעלו על פי התוכנית הלימודים האחידה הנהוגה במדינה. במדינה דמוקרטית יש לאפשר גם לבתי ספר ייחודיים השונים בתפיסת עולמם החינוכית ללמד את תלמידיהם ובכך יובטח הפלורליזם וינתן ייצוג לדרכי הוראה וחינוך נוספות.

תשובה לשאלה 17:

סוג העבריינות: עבריינות פלילית - רגילה.

הסבר: עבריינות המתבצעת ממניעים של תועלת אישית, כמו: גניבה, אונס, רצח, רמאות, תקיפה ושוחד. עבריינות פלילית רגילה יכולה להתבצע ע"י אדם פרטי או איש ציבור המנצל את מעמדו וסמכותו לקבלת שוחד לטובת הנאה פרטית. עבריינות פלילית מסכנת את החברה, פוגעת בתחושת הביטחון האישי של האזרח, פוגעת באיכות החיים והופכת את המדינה ממדינת חוק מתוקנת למדינה שאין החוק תקף בה והעבריינות פוגעת בהישגיה.

נימוק: עוזר השר ניצל את מעמדו ותפקידו לרעה כדי לשמור על תפקידו כעוזר שר. העוזר ניסה לקדם את השר כדי לשמור על תפקידו. המניעים הם מניעים אישיים-תועלתיים.

תשובה לשאלה מספר 18:

המדיניות שבאה לידי ביטוי היא מדיניות של הבחנה.

הסבר: בכל חברה ישנן קבוצות חריגות. בני האדם נולדו שונים זה מזה במראם החיצוני, ביכולתם ובכישוריהם ולכל אחד יש צרכים שונים וייחודיים לו. החוק מתייחס לשונות זו, עושה הבחנה מוצדקת ומותרת ומנסה להיענות לצרכים המיוחדים של קבוצות ופרטים חריגים ונותן סיוע לאוכלוסיות חלשות. נימוק: ראש המועצה הבחין בין תושבי הישוב שלהם יש צרכים ייחודיים – הם צמחונים ומתנגדים לכל פגיעה בבעלי חיים, לבין אחרים. בכך נענה לצרכים המיוחדים של תושבי הישוב. אין זו אפלייה פסולה על בסיס דת, גזע, מין, אלא התייחסות לצרכים ייחודיים של קבוצת תושבים.

תשובה לשאלה מספר 19:

המובן של שלטון החוק שנפגע בעקבות חקיקת החוק הוא: המובן המהותי.

הסבר: המובן המהותי מתייחס לתוכן החוק ונבחן לאור ערכיה של החברה. החוק צריך להיות בתוכנו ראוי וצודק, לשקף את דעת הרוב לגבי מהו ראוי וצודק, לבטא ערכים דמוקרטיים, להגן על זכויות האדם והאזרח, להגן על זכויות המיעוט ולמנוע עריצות. בתהליך זה מעורבים חברי הכנסת וגורמים חוץ פרלמנטריים המתדיינים על תוכנו של החוק ועל מידת התאמתו לצרכים קיימים. הליך זה מבטיח כי החוק שיתקבל יהיה מקובל על דעת הרוב, ישקף את הצרכים השונים של קבוצות שונות בחברה ולא יפגע בערכיה.

נימוק: החוק מעניק הטבות כספיות בעיקר למורים מישובים יהודיים ולא למורים מישובים ערביים, ובכך מפלה לרעה מורים המלמדים בישובים ערביים. כתוצאה מהחוק יקבלו רק מורים מישובים יהודיים הטבות בעוד מורים מישובים ערביים לא יזכו להטבות הללו. כך פוגע החוק מהותית בשוויון: תוכנו יוצר אפלייה פסולה בין ציבור מורים אחד לאחר, בהתאם לאופיו של הישוב כישוב ערבי או יהודי.